

Ferit Burak Aydar

“Edebiyat eserleri yaşadığımız dünyayı daha yaşanabilir hale getirme mücadelesinde dolaylı ya da dolaysız birer aracıdır.”

Klasiklerin klasik mertebesine yükselmesinin temel sebeplerinden biri kültüre, kültürün şekillenmesine asli katkılarıdır. Salt “gökçeyazın”ın ötesinde, ilk romanlar bizatihi siyasi toplumda kurucu öğedir.

Klasikleri okumak her zaman ilgi çekici bir konu olmuştur. Sizin *Klasik Okumaları* kitabınız da sanırım okurların ilgisini çekecektir. Bu kitap özel bir meraktan mı çıktı, klasiklerle ilgili bir görev yüklenmekten mi?

Özellikle edebiyat söz konusu olduğunda bir görevden ziyade tutkuya vurgu yapmak lazım sanırım. Ben anne babasından klasik romanlar miras almış, evinde bu kitaplarla büyümüş bir çocuktum. Duyduğum ilgi, sonrasında aldığım

eğitimle iyice pekişti. Avrupa tarihine merakım da bir yönüyle buradan doğdu. Elbette bu ikisi birbirini besledi. Bu yüzden duyduğum meraktan ve bunu insanlarla paylaşma arzumdan bahsedebilirim. Klasik romanlar modern topluma ve kültüre ulaşmanın aracıdır, hem içinden çıkmış olmaları hem de akabinde ona etki ederek dönüştürücü rol oynamış olmaları bakımından. Bugün yerini başka popüler kültür öğelerine kaptırdı ama yine de bize söyleyeceği bir söz var.

Edebiyat eserleri, içinden çıktıkları toplumun yoğunlaşmış ifadeleri olarak yaşadığımız dünyayı daha yaşanabilir hale getirme mücadelesinde dolaylı ya da dolaysız birer aracıdır. Ben edebiyatla bu açıdan ilgileniyorum ve böyle bir dünyada buna hiç olmadığı kadar ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.

Kitabın yerinde bir adı var. Klasiklerin önemli bir bölümü kahramanlarıyla anılıyor, hatta bazen kahramanlar romandan önce geliyor. *Anna Karenina*, *Madame Bo-*

vary gibi. İkinci kitap da olacak demek, o nasıl bir devam kitabı olacak?

Klasik Okumaları'nı yakın döneme kadar uzanan üç cilt olarak tasarladım. İkinci kitabı bitirdim. O da yıl sonunda yayımlanacak.

Kapitalizmin yükseliş çağı bireylerin yükseliş çağıdır, bireylerin yükseliş çağıysa roman karakterlerinin yükselip kahramanlaştıkları çağdır. Romanın başlığında adını gördüğümüz kişi bazen dünya çapında tarihsel olarak, bazen de kendi çapında bir kahramanlık sergilemiştir, elimize aldığımız romanda da o kahramanlık anlatılacaktır. İşte bu kahramanlığının mükafatı da romana başlığı vermektir. İlk romanlarda başkarakter başlık örtüşmesi buraya oturur. Kahraman olmalarının sebebi, kimsenin cesaret edemediği şeyi yapmaya cesaret edip ilk olmanın bedelini ödemeyi göze almış olmalarıdır. Fakat kapitalizmin tarihinde ilerledikçe romanın tarihinde yükselenlerden tutunamayanlara geçeriz. Zaten bu yüzden ikinci cildin başlığı da Tutunamayanlar Çağı. Tutunamayanlar çağı kahramanların öldüğü, umudun ölmeye yüz tuttuğu yerde başlar. İnsanın kendi elleriyle yarattığı dünya karşısında nasıl da âciz, küçük olduğunu gösterir (geneli bakımından). Bu vurgunun da etkisiyle modern edebiyat bize "küçük" bireyi anlatmaya başlar.

Sizce bir kitabı klasik yapan nedir?

Bir yolunu bulup zamana direnmesi. O yol her eserde farklılık arz edebilir. Kimi zaman hikâyesiyle yapar bunu, kimi zaman anlatı tekniğiyle, kimi zaman toplumsal analiziyle vs. Keza çağdan çağa bakıldığında kıstaslarda esneklikler olabilir. Örneğin bugün romanında ırkçı zırvallıklar olan birinin göklere çıkarılması, klasik mertebesine ulaşması, büyük konuşmayayım ama, mümkün olmayacaktır. Oysa tarih boyunca klasik hale gelmiş birçok romancı alenen ırkçı ya da ayrımcı-

dır. Sözelimi Suç ve Ceza bu çağda yazılıydı daha gün yüzü görünmeden linç edilir ya da kim bilir toplatılırdı, zira Dostoyevski alenen ırkçıdır ve bu görüşünü saklamaz.

Diğer açıdan, klasiklerin klasik mertebesine yükselmesinin temel sebeplerinden biri kültüre, kültürün şekillenmesine asli katkılarıdır. Salt "gökçeyazın"ın ötesinde, ilk romanlar bizatihi siyasi toplumda kurucu öğedir. Bugün nasıl sözelimi sosyal medya gündem belirliyorsa, ilk romanlar da ele aldıkları konularla, açtıkları başlıklarla gündem belirlemiş, yer yer paradigma kurucu olmuşlardır. Birçok düşünürün, filozofun hamurunu bu eserler yoğurmuştur. Bu eserler, yazarların niyetlerinden bağımsız olarak, büyüktür.

Sizce en önemli roman kahramanları ve en önemli klasikler nedir, diye sorsam...

Birçok açıdan *Don Quijote* derim. Hem roman hem karakter olarak. Romanın bir tür olarak ne zaman ortaya çıktığı tartışmalı bir konudur ama ben böyle bir milat varsa o kaftanı Cervantes'in *Don Quijote*'sine giydiririm. *Klasik Okumaları*'nda başlangıcı da onunla yaptım zaten. *Mrs. Dalloway*'in yeri dolduramaz. Onunla yan yana Stephen Dedalus'u sayarım, ama *Ulysses*'in Stephen'ını değil, *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi*'nin Stephen'ını (zaten bu yüzden de bu iki romanı bizzat çevirdim). Onların yanına bir de Oblomov ile Raskolnikov eklenebilir. İlk başta aklıma gelenler bunlar.

Günümüzün romanları arasından, gelecekte klasik olarak kabul edileceğini öngördüğünüz birkaç örnek verir misiniz...

Çok uzağa gitmeye gerek yok, Yaşar Kemal'in romanları. Bu ülkede şanslı sayılmak için çok fazla neden yok ama hepimiz için bir şanstır Yaşar Kemal. Yabancı eserlerden Doris Lessing, mesela *Altın Defter* ile *İyi Terörist*. Ian McEwan,

Bir kitabı klasik yapan bir yolunu bulup zamana direnmesidir. O yol her eserde farklılık arz edebilir. Kimi zaman hikâyesiyle yapar bunu, kimi zaman anlatı tekniğiyle, kimi zaman toplumsal analiziyle vs. Keza çağdan çağa bakıldığında kıstaslarda esneklikler olabilir.

Cumartesi'yi çok severim. Ve Margaret Atwood, *Damızlık Kızın Öyküsü*. Kanon belirlemede pek iyi değilim sanırım.

Peki genç bir okur klasiklerden mi başlamalı okumaya, çağdaşlardan mı?

Kanaatimce klasiklerden başlamalı, zira çağdaş yazarların yazdıkları eserler aslında yoğunlaştırılmış haliyle bize edebiyat tarihini sunar. Romancıların yaşadıkları çağın ifadesi oldukları malumdur ama onlar dış dünya kadar, hatta çoğu zaman ondan da çok, birbirlerine göndermede bulunur, birbirleriyle meşgul olurlar. Onların eserlerini anlamakta bazen zorlanmamızın nedeni de budur zaten. Birkaç yüzyıllık bir gelenek üzerinde yükselirler, metinlerarasılık tam da buraya oturur. Sözelimi bugün Netflix'te herhangi bir diziyi izlediğinizde hep hikâye içinde hikâye ya da anlatı içinde anlatı tekniğini görürüz. Zamanın ruhu bunu gerektiriyor zira. Ama bunun nasıl başladığını, nereye evrildiğini gördüğümüzde sanatla kurduğumuz ilişki daha nitelikli hale gelecektir. Fakat bazen de edebiyatla çok basit ilişki kurmak gerekir: Herhangi bir kitabı seçer, alır okur, güzel zaman geçirirsiniz, orada da amaç hasıl olmuştur. • S.G.